

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2016/12/emlekezo-nagy-laszlo-07-03-14/>

Emlékező

Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megokolása

Nagy László (1857–1931) a magyar reformpedagógia jeles képviselője, a hazai gyermektanulmányi mozgalom megteremtője volt. Az iskolai tanítást nem az átadandó ismeretek, hanem a gyermek felől közelítette meg, így oktatásmélettét a fejlődésléktan szempontjai egyértelműen meghatározták. Ez a szemléletmód tükröződik a Domokos Lászlóné Löllbach Emma által vezetett Új Iskola (1915 – 1949) számára 1914-ben készített tantervében is. Az iskola tanárai a tananyag tervezésében és a gyakorlatban is messzemenően figyelembe vették Nagy László elméletét a gyermeki érdeklődés szakaszos fejlődéséről.¹ Emlékét egyik írásunk kapcsán (Az általános iskola hazai bevezetésének előzményeiről – a történelemtanítás felől szemlélve) és azért idézzük fel, mert 2017-ben van születésének 160. évfordulója. Bizonyítéka e kis írás

annak is, hogy a reformpedagógia eredményei miként mentek át napi tanítási gyakorlatunkba.

I. Célok

Az egész művelt világon mélyreható reformok vannak keletkezőben a nevelésügy terén, nemcsak az iskolaszervezetekben, hanem az iskolák nevelési és oktatási berendezésében is. Biztos jelük a reformoknak, hogy a kultúrnemzetekben a pedagógiai irodalom még soha sem vett oly lendületet, még soha sem volt oly gazdag és tartalmas, mint most. A szakkörökön kívül álló közönség sem érdeklődött még annyira a pedagógiai kérdések iránt, mint most. Hazánkban, hála a Magyar Gyermektanulmányi Társaság céltudatos működésének, a nagyközönség legszélesebb rétegeit sikerült a pedagógiai mozgalmak köré vonni. A 16., 17. és 18. század nevelésének története bizonyítja, hogy a pedagógiai irodalom fölvirágzása s a közönség érdeklődésének fölbredése pedagógiai reformoknak hírnöke és előkészítője. E pedagógiai reformtörekvéseknek már pozitív eredményei is vannak: a művelt államokban elterjedt *reformiskolák* (Landerziehungsheim, École nouvelle, New School), amelyek felé irányuló kísérlet már hazánkban sem hiányzik. (A székesfőváros által fenntartott Aréna úti polgári leányiskola kerti iskolája). A tervezett Új Iskola igazgatója² s tantestületének tagjai, mielőtt a reformiskola eszméjével felléptek volna, az 1914. év tavaszán meglátogatták s tanulmányozták Németország, Belgium, Anglia s Franciaország reformiskoláit, sőt az igazgató már az 1912. és 1913. években tanulmányozta Németország munkaiskoláit. Ez iskolák látogatása arra a tapasztalati eredményre vezetett, hogy azok elismerésre méltó sikerrel valósítják meg az iskolai nevelés-oktatási rendszernek néhány fontos reformgondolatát, a gyermeknek a természettel való közvetlen érintkezését és a foglalkoztatás (munkáltató

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

oktatás) elvét; de tapasztalták azt is, hogy a reformisták többé-kevésbé nélkülözik a *mélyebb lélektani alapot*. Míg egyrészt merész rendszereket fejlesztettek ki, másrészt nem tudtak megszabadulni bizonyos sablonoktól. Midőn az Új Iskola igazgatója több pedagógussal egyetértőleg elhatározta, hogy az iskolanevelési és oktatási helyes reformeszmék megvalósítása céljából hazánkban reformiskolát alapít, szándéka lényeges alkotórészévé tette, hogy a *lélekfejlődéstani elvet* nemcsak el nem hanyagolja, hanem iskolánk pedagógiai és didaktikai berendezésének és működésének vezető motívumává teszi. Mi az a lélektani elv, amelynek fundamentumán rendszerünket felépíteni óhajtjuk?

Ezt a lélektani elvet nekünk egy új, de ma már szilárd alapon nyugvó tudomány: a *gyermektanulmány* szolgáltatja.

- A gyermektanulmány szolgáltatja ugyanis azokat a test- és lélekfejlődéstani tételeket, amelyeket az Új Iskolában alkalmazni óhajtunk. A gyermekfejlődéstani kutatások ma már annyira előrehaladtak, hogy a szűkebb hatású életkorokra, úgymint az 5-6, 7-8, 9-10, 11-12, 13-14, 15-16 és 17-18 évekre nézve meg tudjuk állapítani a jellemző életjelenségeket oly részletességgel, hogy azok alapján iskolai nevelési és oktatási rendszerünket felépíthetjük.
- A differenciális pszichológia éppen a gyermektanulmányi kutatások segítségével annyira előrehaladt, hogy módszereinek alkalmazásával megállapíthatjuk a gyermekek *érzékleti, gondolkodási, akarat*i, egyszóval: *elmebeli* típusait.
- A gyermektanulmányozás szolgáltatja nekünk azokat a megfigyelő és kísérleti módszereket, azt a lelki felszereltséget, amelyekkel képesek vagyunk egyes tanulóink egyéni sajátosságait s képességeit felismerni, a tanulóban nem az átlagot, hanem az egyént keresni s nevelésünkben minden gyermekegyént külön megoldandó probléma gyanánt kutatni és kezelni.

Célunk tehát: Gyermekfejlődéstani és individuális lélektani alapon álló nevelési rendszert alkalmazni, a külföldön elterjedt reformiskolák nevelési s oktatási elveit ezzel a rendszerrel összhangba hozni, iskolánkban a tudományos alapon álló újabb nevelési és didaktikai eljárások kipróbálásával az üdvös pedagógiai és didaktikai reformok útját egyengeti.

II. Alapelvek

Ezek után lássuk az Új Iskola³ pedagógiai és didaktikai rendjében meghonosítandó elveket és azokat a módokat, amelyek szerint ezeket az elveket keresztülvinni szándékozunk.

1.

Hogy a *gyermekfejlődéstani elvnek* megfelelhessünk, 8 osztályúra tervezett iskolánkat 4 tanfolyamba osztottuk; egy-egy tanfolyamra két osztályt számítva. Ugyanis a gyermektanulmányi kutatások szerint a 7–

14 éves korú gyermek fejlődése a következő életkorok szerint osztandó fel szakaszokra:

1. szakasz: 7–8 év
2. szakasz: 9–10 év

„Új Iskola” Budapest I. ker. a. 18-19

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

3. szakasz: 11–12 év

4. szakasz: 13–14 év

Eszerint osztottuk 4 tanfolyamra teljes intézetünket. Tisztelettel megjegyezzük azonban, hogy ez a beosztás nem jelenti azt, mintha meg kívánnók szüntetni az évfolyamok szerint felhaladó osztályrendszert, hanem csak azt, hogy mindenik tanfolyam a fejlődéstani különbség szerint más-más pedagógiai cél szolgálatában áll. Ezek szerint:

a)

Az első tanfolyamban (1. és 2. osztály) azért, mert a gyermek a 7–8 éves korban még mindig a szubjektív érdeklődés korát éli, s lelkivilágát a változó érzelmek uralják, pedagógiai célul a *gyermeki kedélyvilág nemes irányú foglalkoztatását* tűztük ki, s e tanfolyamnak főtárgyául a *beszéd- és értelemgyakorlatot* jelöltük meg. A gyermek tudatvilága a 7–8 éves korban mind fogékonyabbá válik az objektív ismeretek befogadására. Ebben az átmeneti korban a gyermek lelki kiképzésének legalkalmasabb eszköze az a tantárgy, amely egyaránt lehetővé teszi a gyermekek játékszerű foglalkoztatását és objektív okulását.

b)

A 9-ik évben lép a gyermek az objektív érdeklődés korába, amikor egy darabig, a 9-10 éves korban, fő jellemvonása a nagyfokú receptivitás. Ezért a 2. tanfolyam (3. és 4. osztály) számára didaktikai célul tűztük ki a *gyermek külső tapasztalatszerzésre való törekvésének kielégítését*. Minthogy pedig e tapasztalatszerzésre való törekvésnek biológiai célja a külső természeti környezetbe való beleélés elérése, azért ennek az évfolyamnak főtárgyául a *természeti életet* s fő módszertani elvül a *természeti környezettel való közvetlen érintkezést* állapítottuk meg.

c)

A 11–12 éves korban a gyermeki elme megtartja empirikus irányát, megtartása azonban a természettel szemben jóval aktívabbá lesz, mint előbb volt. A gyermek nem elégszik meg a felfogott külvilággal, hanem tapasztalatait tettekké, gondolatait alkotásokká akarja átváltoztatni. A 11–12 év a gyermek gyakorlatias gondolkodásának virágzó kora. Ezért a harmadik tanfolyam (5–6. osztályok) pedagógiai-didaktikai feladatává tettük a *gyermek gyakorlatias gondolkodásának kielégítését gyakorlati foglalkoztatásokkal*. Mivel pedig a gyermek gyakorlati foglalkoztatására leginkább a természettudományok, a természettan, vegytan és természettörténet nyújtanak módot és alkalmat, azért a 3. tanfolyam főanyagává a *természettudományokat* tettük. A munkaiskola eszméjét leginkább az 5–6. osztályban a 11–12 éves gyermekekkel akarjuk megvalósítani.

d)

A gyermek etikai énjének kialakulásának kezdete általában a 13-14 éves korra esik. Erkölcsi eszméi még tökéletlenek, homályosak s tévelygésekkel kapcsolatosak, de elméjét élénken foglalkoztatják, s őt magát tettek sarkallják. Az azelőtt elszigetelt általánosítások most még szórványosak ugyan a gyermekben, de gyakrabban s világosabban jelentkeznek. Az eddig teljesen önző gyermekben már mutatkoznak egyéb, magasabb rendű (önzetlen) érzelmek is, így az esztétikai érzés. Ezeknél az okoknál fogva a 4. tanfolyam számára különös célul a gyermek *etikai és esztétikai énjének kiképzését*, illetőleg ennek a célnak intenzívebb felkarolását tűztük ki. Minthogy pedig ehhez a célhoz tudatosan az önismeret vezet, ezért a

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

tanfolyam főanyagául az embertant, mint *önismeretre* vezető első, nélkülözhetetlen tanulmányt jelöltük meg.

2.

Amint az itt előadott fejtegetésekből kitűnik, az általános pedagógiai és didaktikai elvekből nem szándékozunk sémákat csinálni. Szerintünk sem a nevelésnek, sem a tanításnak nincsenek abszolút értékű általános normái. Minden elv alkalmazása az életkorok szerint változik. Így vagyunk a reformiskoláknak amaz általános elvével, hogy *a gyermek a természettel közvetlenül érintkezze*. A 7–8 éves gyermek a szabadban való játékot űzi, a 9–10 éves gyermekekkel megfigyeltetjük a természetet, a 11–12 évesekkel sok kerti és mezei munkát végeztünk, a 13–14 éves korban pedig fontosak a társas kirándulások.

3.

A gyermekek *kézi foglalkoztatása* (kézimunka, rajz) úgy, mint a külföldi reformiskolákban, az Új Iskolában is kimagasló szerepet játszik. A kézi foglalkoztatást nem tekintjük külön tantárgynak, hanem az egész oktatást átszövő módszernek. Alkalmaztatásának fő elve ugyanaz, mint a többi módszeres elvéké: a gyermek fejlődésének menete szerint változik.

a)

Az első tanfolyamban (1–2. osztály) a kézimunka és rajz körülbelül egyenlő értékű kifejezőmód az élőlőszóval. Ezért bármit tanul és fejez ki a gyermek, nemcsak az élőlőszót fogja a kifejezésre használni, hanem a kézi alkotást, rajzot és drámai megjelenítéseket is. Ez alkotások főleg a kedély megnyilatkozásai, tehát játékszerűek lesznek.

b)

A második tanfolyamban (3–4. osztály) még mindig használjuk ugyan a kézimunkát s a rajzot a kedély játékszerű foglalkoztatására, de már kezdi a gyermek a természetet hűen utánozni (földrajz), továbbá a maga egyszerűbb természeti szükségleteit, ruházati cikkeit előállítani.

c)

A kézi foglalkoztatás a harmadik tanfolyamban (5–6. osztály) éri el alkalmaztatásának tetőpontját, amikor már egészen realisztikus és gyakorlati irányt követ. Az ősfoglalkozások keretében szükségleteinek jelentékeny részét s az iskolai oktatás keretében az ismeretgyarapítás eszközeit maga állítja elő. Az írásbeli fogalmazások akkor még többnyire a kézi alkotás és rajz kapcsán jelennek meg.

d)

A negyedik tanfolyamban (7–8. osztályok) a kézimunka és rajz fokozatosan mind több esztétikai elemet vesznek fel. Az írásbeli fogalmazás, minthogy ereje s főleg tartalma meggyarapodott, mindinkább önállóvá válik.

4.

A *művészeti nevelés*, mint az intelligenciának s az erkölcsi érzésnek lényeges eszköze, az Új Iskolában fontos szerepet játszik, ezért a négy tanfolyamnak mind a nyolc osztályában külön cím alatt, részben külön tantárgyként szerepel. Óhajtatunk, hogy az Új Iskolából kikerült gyermekek mozgásaikban, alkotásaikban, ítéleteikben finomult ízlést mutassanak. Szeressék a szépet s az erkölcsileg nemeset. A művészeti nevelés programunk szerint a 7. és 8.

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

osztályban lép különösen előtérbe, amikor a gyermeket már a szép tárgyak benső értékeire is figyelmeztetjük.

5.

A hittani oktatásról a felekezetek szerint fogunk gondoskodni. Ezzel azonban nem elégszünk meg. Oktatásunkban s nevelésünkben a *vallásos érzés ápolására különös gondot kívánunk fordítani*. Természetesen e nevelőmunkánkban is szem előtt fogjuk tartani a lélekfejlődés fokozatait. A 7–8 éves korban nem érintjük a gyermek naiv hitét. Engedjük, hogy az istent megszemélyesítse. De a 9–12 éves korban alkalom szerint nyomatékosan fogunk figyelmeztetni a természetben működő általános erőkre. A 13–14 éves korban pedig arra törekszünk, hogy a gyermek Istent az erkölcsi ideál megtestesítéseként tisztelje.

6.

Az erkölcsi érzés alapjának a szociális érzést tartjuk. Ezért a gyermek szociális érzésének felébresztésére nagy gondot kívánunk fordítani. A szociális érzések közül is a leghatékonyabb, legtöbb eleven erőt tartalmazó s legtöbb gyakorlati értékkel bíró *nemzeti érzést* kezdettől fogva nagy gonddal fogjuk ápolni. Már a 7–8 éves korú gyermek önérzetének elemévé tesszük a nemzeti érzést. A 9–12 éves gyermekek gyakorlati cselekvéseinek tárgyává tesszük ezt az érzést (hazai iparcikkek vásárlása). A 13-14 éves korú gyermekeknél pedig már arra törekszünk, hogy az ébredő kötelességtudást és önzetlenséget a haza szolgálatába állítsák.

7.

A *testi nevelés* az Új Iskolában mindenek felett álló jelentőségű. *Erős testben erős lélek*: ami nevelési ideálunk. Ennek a felfogásnak igazolására tantervünkben a testi nevelést mindenik évfolyam élére tettük. Az iskola nevelési rendszerében a testi nevelés szorosan összefügg az akarat nevelésével.

Tanítványainkban az erős, edzett test kétféle okból fog kifejlődni. Egyrészt közvetlen és természetes eredménye lesz a gyermekek testi foglalkozásainak s a szabadban való tartózkodásának, a kapálásnak, ásásnak, gereblyezésnek, ültetésnek s egyéb kerti munkáknak, továbbá a szabadban való játékaiknak, sportolásaiknak s a szabadban való tanításnak. Másrészt az erős test a gyermek akaratának eredménye lesz. Igyekezzünk szuggerálni a gyermeknek, hogy akarja az erős, edzett testet. Ezért fárasztó munkákat, nagyobb erőfeszítéseket kell végrehajtania.

Természetesen a testedzésben is szem előtt fogjuk tartani a gyermek fejlődését. A kisebb korban a testedzésnek főleg első rendszerét fogjuk alkalmazni, amely szerint az főleg játékokból, foglalkoztatásokból fog állani, de a rendszeres gyakorlatok közül már a kisebb életkorban (7–10 év) is alkalmazzuk a Dalcroze-féle ritmikus gyakorlatokat s a versenyzéseket. A 11–14 éves korban pedig fokozatos gondot fogunk fordítani a rendszeres testedzésre, a kirándulásokra, sportokra, svéd tornára.

8.

Habár utolsónak említem, de kimagasló értékűnek tartom nevelési rendszerünkben az *akarat nevelését*. Nem szándékunk elkényeztetett, akarat nélküli bábokat nevelni, hanem olyan gyermekeket, akikben az egyéni akarat erős és harmonikus. Arra óhajtjuk nevelni a gyermeket, hogy tudjon egyénileg, önállóan és a célig akarni, de tudja a maga akaratát a köz akaratához is alkalmazni. Úgy fogjuk tehát oktatásunkat irányítani, hogy a gyermeknek minél több alkalma

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

legyen tettekre. Tanítványaink virágokat, kerti vete- ményeket, fákat fognak termesztetni, s mindezt saját akaratukból. Munkaszobáikat maguk fogják gondozni és rendben tartani.

Az akarat nevelésében szemünk előtt tartjuk a gyermek szociális jellemének fejlődését. A 7–8 éves korban a tekintély előtt való meghajolást fogjuk kívánni. A 9 éves korban és attól kezdve fokozatosan fejleszteni fogjuk a gyermek szociális érzékét, s a 13–14 éves korban már az erkölcsi és szociális eszmék előtt való meghódolásra fogjuk nevelni.

III. A tanterv

Az Új Iskola a maga önálló céljait külön tanterv keretében óhajtja megvalósítani. Minthogy céltudatos munkát akarunk végezni, s ezt jogosan várja tőlünk mindenki, elkészítettük tantervünket, amelyben a nyolc osztály számára anyagot az összes tantárgyából megjelöltük. Ezen tanterv közlését a jövő füzetben fogjuk megkezdeni. Midőn tantervünket nyilvánosságra hozzuk, először utalunk azokra a különbségekre, amelyek az 1905-ben kiadott népiskolai tanterv s az Új Iskola tanterve között található.

A hivatalos népiskolai tanterv és az Új Iskola tanterve között lényeges különbség nincsen. Fontolóra vevén az új népiskolai tanterv részleteit, azt találtuk, hogy annak a tantervnek anyaga s anyagfelosztása a 6–12 éves korú gyermek lélekfejlődéstani szempontjainak nagyban és egészében megfelel. A hivatalos tanterv helyesen jelöli ki a végső célokat különösen a 3–4. és az 5–6. osztályok számára. Éppen ezért ezeket a végső célokat az Új Iskola számára zsinórmértékük állítottuk fel. E meggyőző szempontok magyarázzák meg azt a várható tény, hogy az Új Iskola növendékei a 4. osztály elvégzése után ugyanazt az anyagot fogják elvégezni, mint a rendes népiskola növendékei. A cél- és anyagmegegyezés az 5–6. osztályokra nézve már csak bizonyos módosításokkal állapítható meg. E különbségekről, amelyek szervezetünkől s céljainkból természetesen folynak, hátrább lesz szó.

Midőn a hivatalos tanterv és az Új Iskola tanterve közötti általános megegyezésekre rámutatok, nem mulaszthatom el nyomatékosan hangsúlyozni, hogy az Új Iskola és a többi iskola közötti különbség lényegét *nem a tanítás céljaiban s anyagában keressük és látjuk, hanem inkább a módszeres eljárásokban*. Mi legalább megvalósítandó reformjainkban erre kívánjuk a súlyt helyezni. Azok a különbségek is, melyek a két tanterv között tényleg fennállnak, inkább a tanítás módszeréből, mint céljából folynak. A különbségek egyébként a következők:

1.

A tulajdonképpeni *beszéd- és értelemgyakorlatok* nálunk éppen úgy tárgya az 1. és 2. osztálynak, mint a többi iskolában, sőt ugyanannyi anyagot szándékozunk felölelni, mint amit a hivatalos tanterv kijelöl, azzal a különbséggel, hogy a mi anyagunk fő részét nem a földrajzi elemek teszik, hanem *a gyermeket környező emberi és állati élet*. Ennek oka pedig az, hogy a gyermek, különösen 7–8 éves korban, nem merev formákat s elvont fogalmakat, hanem történést, az életet keresi, s ezt a körülötte élő emberek s állatok cselekvéseiben találja meg. Megjegyezzük itt, hogy a 3. és 4. osztály *földrajzi anyagát* szintén a beszéd- és értelemgyakorlatok címe alá foglaltuk. Ezzel azt a szoros összefüggést, ami a földrajz és a beszéd- és értelemgyakorlatok anyaga és módszere között a tanterv szerint is fennáll, különös mértékben kívántuk hangsúlyozni.

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

2.

A *számtanból* a 4. év végével el fogjuk végezni ugyanazt az anyagot, amelyet a hivatalos tanterv kiszab. A különbség köztünk és az általános tanterv között inkább módszertani, mint materiális jellegű. Az 1. osztályban pusztán érzékleti alapon kívánjuk a számtant tanítani, tehát csupán számsorok és számcsoportok képzését vettük fel, de ezt ki kívánjuk terjeszteni 100-ig. A nehezebb műveleteket s az elvontabb viszonyokat (kivonás, osztás) szintén 100-ig, a 2. osztályra hagytuk. Egyébként az elvégzendő anyag a számtanból, mint a többi tantárgyabból is, a gyermekanyagától függ.

3.

A legnagyobb eltérés a miniszteri tanterv és az Új Iskola tanterve között az *olvasás és írás tanításában* van. Az olvasás és írás rendszeres tanítása ugyanis az 1. osztályban (az Új Iskola tantervében) nem fordul elő. Ez a módosítás, aminek szükségét egyébként a pedagógusok már régen hangoztatják, azokból a nagy nehézségekből sarjadzik, amelyekkel a gyermek az írás, de különösen az olvasás technikai elsajátítása körül találkozik. A 6 éves gyermek még nem képes felfogni a betűk szimbolikus jelentését, s még kevésbé képes a még fejletlen beszédtechnikájú gyermek az elvont jegyek alapján öntudatosan kiejteni s összefűzni a hangokat. Legcélszerűbbnek véljük azt az eljárást, amely szerint a gyermek olvasás és írás technikáját éppúgy önkéntelenül, észrevétlenül, mondjuk: ösztönszerűen sajátítja el, mint magát a beszédet. A tanító részéről ennek az ösztönszerű műveletnek csak az előmozdítása történjék, a hangok kiejtésének gyakorlásával, az onomapoétiával, a játékszerű hangelemzésekkel, s a betűjátékokkal s a játékszerű betűrajzolásokkal. Ez történik az Új Iskola első osztályában. A tulajdonképpeni olvasási és írási gyakorlatokra csak a második év folyamán térünk át, amikor azt teljesen elsajátítják.

4.

Az 5–6. osztályokban két nevezetes különbség van az Új Iskola tanterve és a miniszteri tanterv között. Mind a kettő főleg az Új Iskola szervezetével függ össze.

a)

Az Új Iskola 5–6. és 7–8. osztályai tulajdonképpen a középiskolák I–IV. osztályai számára készítene elő. A középiskolák I. és II. osztályaiban azonban a *történelem* mint tantárgy nem szerepel. A középiskolai tantervnek ezt a hiányát hibának kell tartanunk. Igaz ugyan, hogy a 11–12 éves gyermek még nem érdeklődik a történelem iránt, de érdeklődik a történelem események iránt. A történelem nagy eseményei s egyes kiváló egyének nagy tettei nagymértékben képesek figyelmét lekötöni. A küzdeni szerető s hősiességre vágyó 11–12 éves gyermek a történelemben rejlő lelki táplálékot nem nélkülözheti. De pedagógiai okokból is hiba a gyermektől ezt az értékes anyagot megvonni. A történelem a gyermek gondolkodását, tetteit ideális, nemes irányba tereli. Ez az oka, hogy az egész magyar történelmi anyagot fölvevük az 5–6. osztályokban – az *iskolai olvasmányok keretébe*. Ez esetben is tehát (a népi iskolai tanterv szempontjából) inkább módszeres, mint tantervi módosításról van szó. Az irodalomba való besorolás azt jelenti, hogy nem a történelmi *eseményekre* akarjuk a főgondot fordítani. Jelenti továbbá e módosítás azt, hogy a közlés módja majd az olvasás, majd az előszóval való előadás, majd a képszemlélet s egyéb műalkotások szemlélete.

Emlékező – Nagy László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása

b)

A másik módosítás a *polgári jogok és kötelességek (alkotmánytan)* tanítására vonatkozik. Ez a tantárgy is hiányzik a középiskolai tantervből. Éppen olyan nagy hibának tartjuk ezt, mint amely korai annak tanítása a 11 éves gyermek számára az elemi népiskolában. A polgári jogokra és kötelességekre eszméltetés nélkülözhetetlenül lényeges kelléke az állampolgárságra való nevelésnek. Másrészt az „alkotmánytant” a magasabb szociális viszonyokat felölelő tartalmánál fogva nem appercipiálhatja a 11 éves gyermek. Mi ezt a fontos problémát oly módon oldottuk meg, hogy az egész népiskolai anyagot a 7–8. osztályok tantervébe illesztettük, ahova nagymértékű erkölcsi tartalmánál fogva leginkább illik is. Igaz ugyan, hogy a hivatalos tanterven csorba esett, de segítettünk magán az alkotmánytan tanításán. Természetes, hogy ha akadnak oly növendékeink – ami nem valószínű –, akik a 6. elemi iskolai osztály elvégzése után népiskolai záróvizsgát óhajtanak letenni, ezek számára az alkotmánytant külön tanfolyamon fogjuk tanítani.

IRODALOM

- NAGY László: Az Új Iskola céljai, pedagógiai és didaktikai alapelvei, tantervének megalkotása. *Gyermek*, X. évf. 1916, 22–31.; ill. In: NAGY Sándor (szerk.) (1972): *Nagy László válogatott pedagógiai művei*. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest, 219–229.

JEGYZETEK

¹ MÉSZÁROS István – NÉMETH András – PUKÁNSZKY Béla (2003): *Neveléstörténet. Szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Budapest, 481.

² Domokos Lászlóné Löllbach Emma pedagógus, pszichológus, az Új Iskola megalapítója és igazgatója volt végig, 1915 és 1949 között.

³ Az Új Iskola Budapesten, az I. ker. Bíró utca 16–18. szám alatti épületben működött. (Ld. képünkön)